

Kartlegging, kartlaging, kartlesing, trasking...

SISSEL LILLEBOSTAD

Hvilken reisende er det som ikke elsker Kartet? Følelsen av kontroll og oversikten det gir. Uavhengig kan den reisende bevege seg inn i labyrinter av gater, veistubber og stier. Et kart skal fortelle det du trenger å vite – og ingenting mer. Et kart inneholder ingen narrasjon eller subjektive minner. Heller ingen glemte byer eller forsvunne gater.

Kart er – nesten uten unntak – beregnet på kommunikasjon. Informasjonen kan være fortettet nesten helt til det nivå der kart og virkelighet faller sammen, som Jorge Luis Borges skildrer i fabelen *On Exactitude in Science*, forøvrig en nydelig allegori på det fåfengte i å registrere hele verden: «In time, those Unconscionable Maps no longer satisfied, and the Cartographers Guilds struck a Map of the Empire whose size was that of the Empire, and which coincided point for point with it.»¹ Et kart kan også være forenklet til en summarisk skribling på en serviett, eller noen skjell på ei strand. Sistnevnte er likevel tilstrekkelig for polynesiske båtførere for å navigere mellom de tallrike øyene i Stillehavet. Kartet fungerer som skarpe snitt inn i komplekse lag av tid, sted og sosiale rom. *Mappae Mundi*, middelalderens verdensbilde, var like mye et kart over den verden man kjente i fysisk form som over den verden de ideologisk mente måtte befinne seg der. Det er et sluttet og selvreferensielt bilde, men det er også et bilde det var mulig å forestille seg. Det som lå utenfor den kjente verden var kledd i noe mytisk, knyttet til sagn fra før tiden begynte. Prosessen med å skape en gjenkjennelig verden ble en gang startet ved hjelp av kartet; langsomt ble kystlinjer tegnet opp, møysommelig ble avstander mellom koordinater målt opp, forsiktig har skip manøvrert rundt nes og opp elvemunninger. Vår oppfatning av verden forvandler seg fra mytiske og eventyrlige muligheter til en ansamling av etterprøvbare informasjon. Noe blir offentliggjort som sjøkart og reiseruter for pilegrimer, annen blir omsatt til nettverk av infrastrukturer og landemerker. I prosessen med å samle verden, kobles størrelse til tidsrom, og målingen av distanse blir uatskillelig fra målingen av tid. Behovet for større presisjon resulterer i en rik og nesten bisarr framstilling av ulike instrumenter beregnet for å måle avstander, tidsrom og posisjonering. Vi har etter hvert fått laget oss instrumenter som gir inntrykk av at målene er faktiske og et-

terprøvbare. Et universelt lengdemål – meteren, opprinnelig basert på jordas størrelse, redefinert i 1960 som en avstand fundert på lysets fart i vakuum – befinner seg i et lukket rom i Paris, og forbinder avstand ugjenkallelig til tid. Et annet instrument for måling av hastighet og avstand, seismografen, registrerer langbølgede, akustiske forplantninger i jordskorpen. Det brukes også til å finne olje og gass dypt nede i jordskorpen i noen av jordas siste «hvite felt».

Kartet er en symbolsk framstilling av verden; det fungerer som et bindeledd mellom kollektive lengsler, territoriale overflater og harde politiske krav. Kartleggingen av utilgjengelige områder, som Antarktis, skjer både som overnasjonale ekspedisjoner og med bevissheten om at kunnskapen om området senere brukes for å fremme territoriale krav. «De kvite feltene» ble tidligere kartlagt for å innlemmes i imperiet, utstyrt med den nødvendige topografiske informasjon, men uten referanser til levende, likeverdige mennesker. Selvdagens registreringer, som Googles hybrid mellom satellittbilde og kartografiske registreringer, er historiske grensesnitt: En gitt mengde informasjon på gitte tidspunkt. Framtiden trekkes inn gjennom kart over nye kystlinjer etter nedsmelting av isen ved polene. Vi lager tilsvarende kart over omfanget til potensielle millionbyer i verden, skiftende migrasjonsruter for hvaler eller skjulte transportetapper for flyktninger, pengestrømmer, smuglerruter og politiske vinder. Det er en verden som strekker seg utover nåtiden, utover de fysiske rammene og inn i virtuelle verdener. Det er en verden som kontinuerlig reproduseres, med nye lag og komplekse grensesnitt. Kartet gir muligens samme fornemmelse som den Walter Benjamin artikulere at fotografiet gir; det rommet som omgir oss og som vi er ubrytelig forbundet med, blir håndterlig og manipulerbart i fotografiet sine to dimensjoner. Et hus får plass i håndflaten, et helt fjell kan brettes sammen og legges i lomma. Det er

som om vi får syn på en verden isolert fra oss selv, en verden som er i ro, forutsigbar og der tingene er atskilt fra hverandre. Dette er da også en verden som utfolder seg som fortelling, en fiksjon kanskje, en vi skaper når kartet legges over verden og blir den teksten verden leses gjennom. Borges spør hva kartet egentlig kan inneholde. For hvis det skal være presist nok, skriver han, så må *alt* være der. Men kan dette kartet noensinne bli ferdig? Og om det blir ferdig, vil det ligge som en forsteinet utgave av riket og tyngde all bevegelse? Kartet som keiseren lot lage dekket etter hvert hele landet, men innbyggerne lot det gå i oppløsning. Etter hvert kunne man bare finne rester av kartet i fjerne deler av riket bebodd av dyr og tiggere. Kartografien forsvant med dette fra riket, og landet var igjen i ett med seg selv.

Baudrillard, som også leste Borges' fabel, hevder i *Simulacra and Simulations*² at kart og territorium ikke lengre betraktes som atskilte sfærer. Det er ikke

lengre et spørsmål om kart eller territorium, konsept eller virkelighet: «It is rather a question of substituting signs of the real for the real itself».³ Kartet simulerer virkeligheten og omvendt – det er ikke slik at territoriet kommer før kartet, eller overlever kartet. Hvis vi skulle tolke fabelen i dag, sier han, så er det heller slik at det er landet som ligger og råtner i bortgjemte hjørner av kartet, der det gir skjul til de maktesløse og stumme.

¹ Borges, Jorge Luis: *Collected Fictions*. Oversatt av Andrew Hurley, Penguin, 1999. Sitert 09.09.09 fra <https://notes.utk.edu/bio/greenberg.nsf/0/f2d03252295e0d0585256e120009adab?OpenDocument>

² Baudrillard, Jean: *Selected Writings*, Mark Poster (red.), Stanford University Press, 1988. Sitert 09.09.09 fra: http://www.stanford.edu/dept/HPS/Baudrillard/Baudrillard_Simulacra.html

³ *ibid*